

Mateja Sedmak

AVTO/BIOGRAFSKI PRISTOP K PROUČEVANJU ETNIČNO MEŠANIH ZAKONSKIH ZVEZ

AVTO/BIOGRAFSKA PRIPOVED KOT OBLIKA KVALITATIVNEGA METODOLOŠKEGA PRIJEMA – KRATEK ZGODOVINSKI RAZVOJ IN OPREDELITEV

When ordinary people tell stories they are inventing culture.

M. M. McCall (1989: 47)

Avto/biografsko metodo uvrščamo med kvalitativne tehnike raziskovanja oziroma med »mehke« metodološke pristope, ki predstavljajo alternativo in dopolnilo že dolgo etabliranim pozitivističnim in kvantitativnim tehnikam raziskovanja. Uporaba avto/biografij je že vrsto let znana in lastna literarnim teorijam, etnološkim in antropološkim študijam, zgodovinski in sociološki disciplinarni prijem pa je njene raziskovalne zmožnosti začeli uporabljati razmeroma pozno. Avto/biografska metoda torej ni disciplinarno ekskluzivna, pač pa je učinkovit spoznavni instrument različnih usmeritev raziskovanja. Razlika v uporabi je zgolj na ravni poudarka raziskovalnega zanimanja: literarne teorije se osredotočajo na raven reprezentacij, psihoanaliza na subjektivne elemente, oralni zgodovinarji poudarjajo raven dejstev, sociologi pa se pri njeni uporabi usmerjajo na raven kulturnih in socialnih pomenov, »saj avto/biografije ne posedujejo zgolj in samo čiste resnice, temveč njeno interpretacijo, znotraj katere igrajo ključno vlogo družbena pričakovanja« (Preston 1987: 28).

Avto/biografije delimo na pisne in oralne, na delne zgodbe in celostne zgodovine posamičnih življenj, na individualne in skupinske, na avto/biografije znanih oseb in avto/biografije vsakdanjih ljudi. Szczeplanski (1981) definira avto/biografski dokument v najširšem pomenu besede kot »tekst, ki predpostavlja participacijo avtorja v

specifični družbeni situaciji ter njegovo osebno dožemanje dane situacije«. Za avto/biografski prijem sta potemtakem značilni subjektivnost in individualnost kot temeljna vira informacij.

Avto/biografske pripovedi delimo tudi na življenjske zgodbe in življenjske zgodovine. Medtem ko imajo pisne avto/biografije samo enega avtorja, nastane življenjska zgodba v oralni interakciji med dvema osebama, vir prejete informacije pa je samo pripovedovalec.

Življenjske zgodovine imajo za spoznavno superiornejše življenjskim zgodbam, saj poleg podatkov, pridobljenih v medosebni interakciji, vključujejo tudi informacije iz drugih virov, npr. pisma, uradne dokumente, pogovore s sorodniki in prijatelji, ki osebo poznajo in ki rabijo temu, da se dopolni in preveri resničnost »primarne« življenjske zgodbe. Za obe metodološki izpeljanki avto/biografskega prijema pa je značilno, da ne pokrivata in vključujeta vseh spektrov življenja proučevane osebe, temveč se zvečine posvečata zgolj nekaterim segmentom informantove izkušnje (Denzin 1981).

Metodo so v okviru sociološke znanosti v dvajsetih letih dvajsetega stoletja razvili pripadniki znamenite chicaške šole (Thomas, Znaniecki 1918-1921). Študije chicaške sociološke šole (1920-1930) so se gibale znotraj specifičnega teoretičnega ogrodja simboličnega interakcionizma, poleg tega pa so se s pomočjo kvalitativne avto/biografske metode osredotočale na specifične socialne procese, ki so se navezovali predvsem na vprašanja odklonosti (mladinsko prestopništvo, potepuštvo, kriminal itn.), množičnih gibanj in družbenih sprememb (sprememb v družbi in v singularnem življenju) (Bertaux 1981). V fazi konstituiranja in konsolidacije avto/biografske tehnike raziskovanja so pri življenjskih zgodbah/zgodovinah poudarjali povezanost med socialno

dinamiko in zgodovinskimi spremembami, med individualnimi in kolektivnimi praksami ter dejstvo, da ta metoda razume in analizira temeljni cilj sociološkega raziskovanja, družbene odnose in v družbene relacije vpete posameznike, bolje kot »klasični« pozitivizem (Elder, 1981).

Zanimanje za avto/biografsko raziskovanje se je nato poleglo, zvečan interes zanj se je pojavil zgolj v štiridesetih in nato v šestdesetih letih dvajsetega stoletja, ko so bile družbene spremembe globalnih razsežnosti še posebej očitne (Reiner 1996). V okviru družbenih ved je prevladal interes za kvantitativne tehnike raziskovanja zlasti zaradi prepričanja, da pozitivistična metodologija bolje kot kvalitativna odgovori na zahteve po raziskovalni reprezentativnosti, objektivnosti in merljivosti. Ponovni vzpon zanimanja doživi metoda na začetku osemdesetih let dvajsetega stoletja, o čemer priča XI. svetovni kongres sociologije v New Delhiju avgusta 1986, ko je bilo na temo omenjene metode predstavljenih več kot 40 tekstov (Bertaux 1987).

AVTO/BIOGRAFSKI PRISTOP K PROUČEVANJU ETNIČNO MEŠANIH ZAKONSKIH ZVEZ

Proučevanje etnično mešanih zakonov sodi v domeno (inter)disciplinarnih prizadevanj, ki k raziskovalnemu fenomenu pristopajo z različnih gledišč, pri tem pa opozarjajo na številne vidike tega kompleksnega družbenega pojava. V okviru sociološke znanosti in njenega konfrontiranja z medetničnimi zakonskimi zvezami¹, se kot posebej zanimiva kažeta dve ravni raziskovalnega zanimanja, individualna (interpersonalna) in skupinska.

Na individualni ravni se posvečamo lokaciji pomena etnično mešanega zakona za posameznika kot aktivnega akterja, vključenega v etnično heterogamni zakon², t. j., lokaciji subjektivnega doživljanja »doživljenjskega« soočanja dveh kulturnih in simbolnih svetov na mikro ravni vsakdanjega partnerskega in družinskega življenja. Raziskovalno soočenje s skupinsko ravni pa poudarja pomen etnične heterogamije za skupino, katere pripadnik je ta, ki je vključen v etnično mešan zakon, in naravo medskupinskih odnosov. Prav tako ne moremo zaobiti kompleksnih vprašanj, ki se nanašajo na odnos med posameznikom in njegovo primarno etnično skupino (različne vrste

in stopnje regulacije etnične homogamije in obstoj implicitnih in eksplicitnih poročnih pravil in sankcij, ki sledijo v primeru nekonformnega ravnanja, itn.).

Proučevanje fenomena medetničnih zakonskih zvez nas tako sooči s specifikami *mikro* (individualni/interpersonalni) in *makro* (skupinski/medskupinski) ravni in njuno dialektično povezanostjo.

V zgodovini raziskovalnega soočanja z etnično mešanimi zakoni prevladujejo študije makro ravni, t. j., raziskave (med)skupinskih odnosov (lokacija medskupinske socialne bližine/distance, proučevanje odnosov med manjšinami in večinskim prebivalstvom, med avtohtonimi in priseljeniški etnijami, mednacionalnih odnosov itn.), pri čemer prevladujejo kvantitativne tehnike raziskovanja s posebnim poudarkom na statističnih in demografskih prezentacijah »mešanih zakonov«. Tako zgodnejše kot tudi sodobnejše študije so povečini zaobšle individualno izkušnjo posameznika (zanimanje izkušnje vpletenih subjektov) ter se prvenstveno posvečale numerični naravi medzakonskih povezovanj (s poudarkom na redkosti mešanih zakonov) in funkcionalistični percepciji zakonske zveze, ki je veljala za akt medskupinske izmenjave žensk, za sredstvo vzpostavitve medskupinske povezanosti, konsolidacije, premirja, ali pa za vzrok manjšanja skupinske kohezivnosti, skupinske dezintegracije, asimilacije ali skupinskega izginotja. Sociološke študije, posvečene obravnavi etničnih vprašanj, pa hkrati kažejo evidenten primanjkljaj kvalitativnega raziskovanja fenomena etnično mešanih zakonskih zvez s posebnim poudarkom na (inter)personalni ravni (t. j., mikro ravni raziskovalnega zanimanja).

Če izhajamo iz predpostavke, da so etnično mešane zakonske zveze specifična oblika interpersonalnega medkulturnega soočanja na mikro ravni vsakdanjega partnerskega in družinskega življenja, se kot raziskovalno zanimivi pokažejo intimni, medosebni in medpartnerski odnosi, subtilna družinska mikroklima in raznolike prakse vsakdanjega življenja. Posebnega pomena se tako izkažejo npr. lokacija stopnje zadovoljstva z življenjem v etnično mešanem zakonu in subjektivne avtopercepcije in prezentacije te izkušnje. Za zajetje te ravni raziskovalnih podatkov pa se kot posebej primeren pokaže metodološki pristop avto/biografij.

Primernost in prednost rabe avto/biografskega instrumenta pri proučevanju subtilnih,

intimnih interpersonalnih odnosov, ki odlikujejo etnično mešane zakone, lahko ponazorimo prav s temeljnimi značilnostmi/prednostmi te narativne tehnike raziskovanja, med katerimi lahko kot najpomembnejše navedemo celovitost, zgodovinskost in kontekstualno naravnost, subjektivnost in upoštevanje posameznikove samopercepcije, fleksibilnost in sposobnost lokacije različnih ravnih podatkov. Tako zastavljeni poudarki so se formirali kot nasprotje redukcionizmu, atomistični naravnosti, »objektivizmu« in statičnim tendencam »tradicionalnih« kvantitativnih teoretskih in metodoloških prijemov, ki temeljijo na ideji o vrednostno nevtralnem raziskovanju in na analizi vzročnih relacij med (pogosto od celote in konteksta) izoliranimi spremenljivkami.

Celovitost oz. holistična naravnost avto/biografske metode je ena temeljnih značilnosti, ki kvalitativno raziskovanje v splošnem razlikuje od kvantitativnega proučevanja posamičnih entitet. Pri slednjem je raziskovalčeva pozornost usmerjena pretežno na merjenje povezav in odnosov med posameznimi od celote in konteksta izoliranimi spremenljivkami, pri čemer je pogosto zanemarjena povezanost proučevanih segmentov s kontekstualno celoto. Holizem avto/biografij pa predvideva, da se spoznanja in ugotovitve o posamičnih proučevanih pojavih ali vidikih povežejo v smiselno celoto in jih evalviramo skoz spekter širšega družbenega, političnega, ekonomskega itd. konteksta (Mesec 1998).

Zgodovinskost in kontekstualnost sta značilnosti, ki se tesno navezujeta na navedeno celovitost in omogočata upoštevanje družbeno-zgodovinskega konteksta, v katerem se nahaja subjekt proučevanja. Vsaka enota proučevanja oz. posameznik je neločljivo povezan s svojim neposrednim okoljem. Prav to »vsakodnevno« okolje je posameznikov primarni družbeni kontekst in neupoštevanje te dimenzije bi samemu raziskovalnemu aktu onemogočilo dostop do celovite informacije in poglobljenega razumevanja proučevanega fenomena. Kontekstualna naravnost avto/biografij tako omogoči vključitev pomembnih drugih, lokalnih skupnosti, ekonomsko-političnih situacij itn. v raziskovalni in analitični akt. Poleg tega pa vključitev in upoštevanje časovne dimenzije (t. j., zgodovinskosti) omogoča razumevanje procesne naravnosti in spreminjajoče se narave družbenih dejstev (Bertaux 1981; De Camargo 1981).

Kontekstualna in procesna naravnost avto/biografske metode v okviru proučevanja etnično

mešanih zakonskih zvez tako omogočita pridobitev relevantnih informacij o primarni socialni mreži, ki obdaja etnično mešan par, o odzivu razširjene družine in sorodniškega sistema na sklenitev etnično heterogamne zveze, o prisotnosti etničnih stereotipov in predsodkov v širši družbi in o obstoju potencialnih nacionalizmov in etnične nestrpnosti; časovna, zgodovinska dimenzija pa nam omogoči vpogled v spremembe partnerskega in družinskega življenja in povezanost teh sprememb z eksternimi okoliščinami družbenega življenja.

Vprašanje *subjektivnosti* se pri obravnavi avto/biografske metode kaže kot osrednje. Če »subjektivnost« pozitivistična teoretska struja percipira kot neprimerno vpletanje individualnih emocionalnih stanj in interpretacij v sicer objektivni in vrednostno nevtralni epistemološki akt, jo zagovorniki »mehkega« raziskovalnega pristopa uvrščajo med pozitivne lastnosti znanstvenega raziskovanja. Namreč, če izhajamo iz predpostavke, da je osrednji cilj sociološkega raziskovanja razumeti in analizirati družbene odnose, ki so rezultat interpersonalnih stikov, moramo v procesu definiranja subjektivnosti/objektivnosti upoštevati dejstvo prisotnosti subjekta v procesu proučevanja. Kar predpostavlja, da »opazovani posameznik ni zgolj pasiven subjekt opazovanja, temveč je v opazovani proces aktivno vključen, saj nenehno spreminja svoje vedenje glede na vedenje opazovalca« (Ferraroti 1981: 20). V skladu z avtorjevim prepričanjem naj bi bila zato kakršna koli predpostavka o objektivnosti metodološkega spoznanja nemogoča.

Poleg tega pa družbena stvarnost kot predmet družboslovnega raziskovanja ni zgolj objektivno dejstvo, ki je dana in obstaja neodvisno od posameznikov, ki jo konstituirajo. Zagovorniki avto/biografske, kvalitativne metodologije poudarjajo prav to dejstvo, poleg njega pa tudi družbeno konstrukcijo realnosti in vprašanje družbene izkušnje in pomena, ki ji je pripisan.

Aktivna vključenost subjekta v spoznavni proces omogoči dostop do privilegiranih dimenzij človeške realnosti, ki jih ni mogoče doseči z drugimi prijemi; to so npr. informacije o življenjskih izkušnjah, individualnih izbirah, zavestnih akcijah in njihovih interpretacijah (Burgos 1989). Avto/biografije so se izkazale za še posebno učinkovit instrument pri raziskovanju pomenov, ki obkrožajo vsakdanje izkušnje; pomeni in človeške interpretacije sebe, svoje pozicije in družbene realnosti

pa so pravzaprav srž sociološkega zanimanja.

V procesu zbiranja avto/biografij se kot ključni izkaže informant, subjekt pripovedovanja. Avto/biografska metoda kot osrednji vir informacij poudari informanta – posameznika z ekskluzivno izkušnjo življenja v etnično mešanem zakonu. Saj lahko le lastnik te neposredne izkušnje in iz nje izvirajočega vednosti posreduje tako izčrpno, celovito in neposredno informacijo o fenomenu raziskovalnega zanimanja (o medetničnih zakonih), ki bi brez aktivne vključenosti subjekta v raziskovalni in spoznavni akt ostala skrita in neupoštevana.

Fleksibilna naravnost avto/biografske ekspresije nakazuje, da se v toku raziskovalnega procesa soočamo tako s pričakovanim kot nepričakovanim (Thompson 1981). Če so kvantitativne metode imobilizirane z zastavljeno strukturo (vprašanja determinirajo na začetku zastavljene hipoteze), nas avto/biografski prijem sooči s procesom nenehnega testiranja in reformuliranja hipotez. Pridobljene ugotovitve namreč pripeljejo k novim teorijam in novim vprašanjem, pri čemer se obračamo tako na stare kot nove informante, s pomočjo katerih preverjamo in dopolnjujemo resničnost pridobljenega vedenja. Fleksibilnost avto/biografskega prijema se odraža v ciklični naravi raziskovanja, pri čemer se preverjanje in reformuliranje hipotez konča, ko dosežemo sociološko vednost, ki je »hkrati teoretska in izvira iz družbene realnosti« (Thompson 1981). Ta lastnost uvršča avto/biografske študije na raven t. i. »grounded theory«. Kljub skrbno zastavljenim teoretskim in hipotetičnim vodilom, s katerimi pristopimo k predmetu proučevanja, se pri aplikaciji avto/biografske metode pri proučevanju etnično mešanih zakonskih zvez soočimo z ugotovitvijo, da nas sami informati presenetijo s številnimi vprašanji, dilemami in problemi, ki jih kot raziskovalci nismo predvideli. Fleksibilna avto/biografska pripoved nam tako sama po sebi ponudi odgovore, ki jih raziskovalčeva sociološka imaginacija ni mogla oz. znala napovedati, in s tem razširi potrebno vednost o raziskovalnem problemu.

Zaradi pomena, ki ga avto/biografije pripisujejo človeški samo-interpretaciji in samo-percepciji, ter zaradi temeljne značilnosti, postaviti informanta ter njegovo pripoved v pozicijo, ki je dojeta kot superiornejša predhodno načrtanim hipotezam in smernicam raziskovanja, se je ta metoda izkazala kot še posebej primerna, da zajame izkušnjo »depriviligiranih« segmentov prebival-

stva in t. i. »molčečih« (*previously silent*) skupin (Stanley, 1992), (Evans, 1993). Metodološki prijem avto/biografij tako omogoči in spodbudi *izrazno moč rasnih, seksualnih, etničnih marginaliziranih in stigmatiziranih skupin*. Zaradi te značilnosti pa se je izkazal kot posebno učinkovit tudi pri raziskovanju družinske (moralne in vrednostne) mikroklime in subtilnih interpersonalnih odnosov v primarnih družbenih skupinah (Thompson 1981).

Prevladujoči del zgodovine proučevanja etnično mešanih zakonskih zvez je prevladovalo prepričanje o nenaravnosti, odklonskosti, celo patološkosti zakonskih povezovanj, ki so kršila bolj ali manj eksplicitno izražena eksogamna in endogamna pravila (Merton 1941; Gordon 1964). Omenjena »zgodovinska popotnica« in (pre) pogosta prisotnost etničnih predsodkov in nacionalizmov v konkretnih družbenih okoljih se odražata v bolj ali manj marginalnem statusu etnično mešanih zakonov. Posledica tega je na eni strani precejšnja nezaupljivost posameznikov, ki živijo v etnično heterogamnih zakonih, do »raziskovalnega vdora« v intimni družinski svet in na drugi strani (simbolno in realno) majhna družbena in izrazna moč etnično mešanih parov. Avto/biografski prijem s svojo narativno naravnostjo ustvari primeren prostor, v katerem lahko sicer »zamolčan« posameznik izrazi tiste elemente rekonstrukcije lastne zgodbe, ki jih percipira sam kot relevantne, travmatične ali zanimive.

Nenazadnje raba avto/biografij kot metodološki raziskovalni prijem omogoča zajetje *različnih ravni podatkov*, tako socialno-psiholoških in subjektivnih kot družbeno-zgodovinskih in socialne reportaže.

Raba avto/biografske metode pri proučevanju etnično mešanih zakonskih zvez tako omogoči, da poleg lokacije »objektivnih« (pogosto med seboj nepovezanih in od konteksta izoliranih) podatkov, zbranih s pomočjo demografskih statistik in (najpogosteje uporabljenega) kvantitativnega instrumenta anketiranja, prejmemo tudi kvalitativne in »dopolnilne« informacije, podatke, ki celoviteje in bolj poglobljeno predstavijo subjekt raziskovalnega zanimanja. Aplikacija avto/biografskih pripovedi namreč omogoči učinkovito kolekcijo subjektivnih prezentacij, videnj in interpretacij, pa tudi lokacijo različnih emocionalnih stanj in subtilnih medpartnerskih odnosov. Konkretnje, avto/biografska pripoved informanta, lastnika ekskluzivne izkušnje življenja v etnično

mešanem zakonu, poleg celostne zgodbe o subjektu pripovedovanja (kronološka predstavitev poročne skupnosti, lokacija stopnje zadovoljstva z življenjem v etnično mešanem zakonu, lokacija posameznikovih pričakovanj, želja in konfliktnih partnerskih in družinskih situacij itn.) vedno vključuje tudi zgodbe o pomembnih drugih, s katerimi informat vstopa v bolj ali manj trajne in poglobljene interpersonalne odnose (npr. pripoved o odzivu družine in širše sorodniške mreže na sklenitev etnično heterogamnega zakona, lokacija prisotnosti skupinskih etničnih predsodkov in stereotipov itn.), in o širšem družbenem, političnem in zgodovinskem kontekstu (splošna družbena klima, prisotnost nacionalizmov, ksenofobije, vpliv trenutne politične situacije itn.). Z rabo avto/biografske pripovedi tako lažje in učinkoviteje zajamemo kompleksno naravo proučevanega pojava (etnično mešanih zakonskih zvez), pri čemer sama narava uporabljenega metodološkega instrumenta omogoči vključitev in upoštevanje različnih elementov in okoliščin, ki so posredno oz. neposredno pomembne za poglobljeno razumevanje in analizo fenomena medetničnih zakonov.

SLABOSTI IN OMEJITVE

Kot vsak metodološki instrument tudi avto/biografski prijem zaznamujejo določene slabosti oz. spoznavno-metodološke omejitve. Kot temeljne se pri kolekciji avto/biografskih pripovedi z metodološkega vidika tako izkažejo subjektivnost, reprezentativnost in posploševanje.

SUBJEKTIVNOST

Vprašanje subjektivnosti avto/biografske metode zaobjema dve dilemi, in sicer subjektivnost osebe, ki zgodbo beleži in interpretira (vpletenost in vpliv izpraševalca), in subjektivnost informata, pripovedovalca avto/biografske zgodbe.

Vprašanje *izpraševalčeve vpletenosti* v avto/biografsko pripoved je upravičeno, saj sam proces zbiranja empiričnih podatkov z rabo avto/biografske metode poteka v obliki interpersonalnega odnosa in simbolične interakcije med informatom in izpraševalcem. Težko je namreč locirati, ali je podana zgodba zgolj reakcija na želje in pričakovanja izpraševalca ali realna subjektivna

predstavitev informantove resnice. Zagovorniki avto/biografskega pristopa tako poudarjajo, da komunikacija med vključenima subjektoma interakcijskega procesa ni uspešna v primeru, ko komunikacija temelji na enakopravni osnovi, temveč ko pripovedovalec »nadvlada« poslušalca, »ko ujame njegovo pozornost, nevtralizira njegovo voljo, zbudi njegovo željo, da zve več, kot bi dovoljevala logika zgodbe sama po sebi« (Burgos 1983: 33). Že s tem ko pripovedovalec samostojno in neodvisno od pričakovanj in želja poslušalca odloči, na kateri točki svojega življenja bo začel svojo pripoved, poda pripovedi sami in dogodku, ki ga vključuje, določen pomen.

Interpretativno usmerjeni raziskovalci pogosto poudarijo »temeljno zmoto« pozitivističnega pristopa, ki temelji na prepričanju o popolni vrednostni nevtralnosti spoznavno-metodološkega postopka, ki jo je mogoče doseči s pomočjo operacionaliziranih in metodološko izpiljenih tehnik, ki pripeljejo raziskovalca do objektivnih podatkov o družbeni stvarnosti. Temeljna predpostavka tovrstnega prepričanja predvideva popolno izključnost in nevpletenost raziskovalca, njegove subjektivne pozicije, vrednot in prepričanj. Na nepriemernost takih pričakovanj pa je že v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja opozoril feministični teoretski tok, ki je poudaril pomen družbene, spolne, etnične itn. pozicije raziskovalca, ki aktivno vpliva na sam raziskovalni postopek in njegove rezultate (Miles 1997).

Dilema subjektivnosti, ki se nanaša na *pripovedovalca* zgodbe oz. *informatorja*, opozarja na vprašanje resnice oz. resničnosti povedanega. Vsaka avto/biografska zgodba je namreč subjektivna: informat, ki je neposredno vpleten v dogajanje, lahko poudari dogodke, ki se mu zdijo pomembni, in zamolči druge (namerno prikrivanje »družinskih sramot« ali nenamerno zamolčanje dogodkov, ki se mu ne zdijo dovolj pomembni). Pripovedovanje življenjske zgodbe vedno vključuje aktivacijo spomina. Avto/biografska zgodba je tako *spominska konstrukcija dogodkov*, ki so se zgodili v določenem časovnem obdobju v preteklosti. Poleg tega pa je podana zgodba podvržena *ex-post interpretaciji*: spominska konstrukcija dogodkov vedno vključuje tudi elemente rekonstrukcije, vrednotenja in vključevanja pomen-skosti in interpretacije. Avto/biografska zgodba namreč daje informacijo o tem, »kako subjekt tematizira in konstruira lastno biografijo (v dani situaciji) in s tem hkrati reafirmira (ali celo

konstituira) svojo identiteto in prihodnje akcije» (Kohli 1981: 70).

Če želimo, da je uporaba avto/biografske metode sploh smiselna, pa moramo vendarle izhajati iz predpostavke, da pripoved/življenjska zgodba vsebuje vsaj nekaj resnice, da torej obstaja vsaj nekakšna povezava med avto/biografsko konstrukcijo in dogodkom, na katerega se nanaša. Da bi se čim bolj približali kriteriju verodostojnosti in resnice, poleg osnovnega informanta v raziskavo vključimo tudi druge informante in izkoristimo tudi druge vire informacij (pisni zgodovinski dokumenti itn.), da bi preverili in potrdili veljavnost prejete naracije.

REPREZENTATIVNOST IN POSPLOŠEVANJE

Eden izmed načinov, kako zagotoviti reprezentativnost avto/biografske raziskave, je uporaba »procesa zasičenosti« (*saturation process*). Na uporabo procesa zasičenosti sta v svoji desetletni avto/biografski študiji pekarstva v Franciji opozorila zakonca Bertaux, pri čemer sta, kar se tiče vprašanj reprezentativnosti in veljavnosti vzorca, poudarila spoznanje, da sta med svojim raziskovalnim delom zaobšla tradicionalni princip vzorčenja in reprezentativnosti. V raziskavi sta, če povzamemo njune besede, »ugotovila, da vsaka nova življenjska zgodba potrjuje, kar je pokazala predhodna« (Bertaux, Bertaux-Wiame 1981: 187). Avtorja na podlagi avto/biografske empirične študije skleneta, da je posamična življenjska zgodba zgolj posamična in da bi bilo neprimerno posploševati na njenih osnovah. Toda številne življenjske zgodovine, vzete iz istega seta sociokulturnih relacij, podpirajo druga drugo in sestavljajo močne in relevantne dokaze. S tem sta povzela temelj in bistvo procesa zasičenosti – med raziskovalnim procesom se gibljemo od ene življenjske zgodbe k drugi, dokler ne opazimo, da se začnajo določena dognanja ponavljati, in ko pridemo do točke, da vsaka naslednja zgodba potrdi predhodno, se soočimo s procesom zasičenosti.

Dilemo reprezentativnosti lahko zaobidemo tudi na način, na katerega je v svoji empirični študiji opozoril Andorka (1992), namreč s »pozitivnim obteževanjem«. Avtor je v raziskovalni projekt o mobilnosti vključil skupino študentov

sociologije, ki jo je nato dopolnil z vzorcem iz specifičnega socialnega okolja, v katerem so bile možnosti za socialno mobilnost tako majhne, da v vzorcu ni bilo niti enega študenta.

Če pa imamo dovolj sredstev, lahko izberemo naključen vzorec, ki je reprezentativen za vso državo, kot je storil Thompson (1981). Iz Britanskega reprezentativnega anketnega vzorca je izbral 100 družin in s tem ustregel »tradicionalnim« pogojem reprezentativnosti in posploševanja.

Pri aplikaciji avto/biografske metode ne smemo spregledati, da je metoda uporabna in zasnovana zlasti kot študija primera, kar spremeni tradicionalni pogled na možnost posploševanja. Obravnavan metodološki prijem tako ni prvenstveno namenjen samoumevni generalizaciji rezultatov; njegov cilj in prvenstvena namembnost sta odkrivanje specifičnih procesov in pojavov v posameznih, konkretnih (družinskih) okoljih, kar pa ne pomeni, da med podobnimi družinskimi okolji in sociokulturnimi relacijami ne moremo potegniti vzporednic.

SKLEP

Avto/biografska metodologija se zaradi svoje fleksibilne naravnosti, holistične, procesne in kontekstualne usmerjenosti ter sposobnosti zajetja subjektivnih videnj, prezentacij in interpretacij kaže kot še posebej primeren spoznavno-metodološki instrument proučevanja intimnih in subtilnih medosebnih odnosov v partnerskem in družinskem življenju etnično mešanega para. Da bi zaobšli temeljne slabosti oz. pomanjkljivosti te kvalitativne tehnike raziskovanja, je (kot v vseh sorodnih primerih) primerna kombinacija kvalitativnega in kvantitativnega prijema. Z aplikacijo kvantitativne metode anketiranja lahko tako zajamemo kar se da »objektivne« podatke in analiziramo vzročne relacije med posameznimi variablami (npr. lokacija stopnje jezikovnega pluralizma v etnično mešani družini) na čim večjem vzorcu, s čimer postane mogoča vsaj delna generalizacija pridobljenih rezultatov. Tako pridobljeno bazo »trdnih« podatkov pa dopolnimo s poglobljenimi avto/biografijami, ki omogočijo dostop do celovitejših in kontekstualnih informacij o predmetu proučevanja.

OPOMBI

¹ Termin *intermarriage* opredeljuje vse tiste v zakonu združene posameznike, »katerih religiozna, rasna ali etnična ozadja so bila oziroma so različna bodisi pred poroko ali po njej« (Gordon 1964: 1). Nekateri ga nadomeščajo z »mešano zakonsko zvezo«, kamor vključujejo lingvistično, religiozno, nacionalno, rasno in/ali etnično različnost vključenih partnerjev. V primeru mešanih zakonskih zvez, pri katerih želimo kot signifikantnega poudariti element narodne pripadnosti, govorimo o narodnostno, etnično ali kulturno mešanih zakonskih zvezah oz. o interkulturnih ali medetničnih zakonskih zvezah.

² Termin homogamija, ki opredeljuje tip zakonske zveze med partnerjema podobnih karakteristik, je sestavljanka besed *homo* (isti) in *gamos* (zakon). S terminom heterogamija pa označujemo tiste vrste zakonskih zvez, ki prestopijo rasno, religiozno in/ali kulturno začrtane meje skupin in potemtakem predstavljajo mešane zakonske zveze.

LITERATURA

- R. ANDORKA (1992), Social Mobility in Hungary since the Second World War: What life histories add to the information gained from survey data. V: *Sociological Uses of Life Stories and Family Genealogies: International Workshop, 17-23 August 1992*. Latky: Institute for Sociology, Slovak Academy of Sciences (1-35).
- B. AUGUSTIN (1989), *Marriage across frontiers*. Bristol Great Britain: WBC Print Ltd.
- M. L. BARRON (1951), Research on Intermarriage: A survey of accomplishments and prospects. *The American Journal of Sociology*, LVII, 3: 249-255.
- D. BERTAUX (1981), *Biography and Society The Life History Approach in the Social Sciences*. Beverly Hills: Sage.
- (1992), Social Genealogies Commented and Compared: An instrument for observing social mobility processes in the »longue duree«. V: *Sociological Uses of Life Stories and Family Genealogies: International Workshop, 17-23 August 1992*. Latky: Institute for Sociology, Slovak Academy of Sciences (36-53).
- D. BERTAUX, I. BERTAUX-WIAME (1981), Life Stories in the Baker's Trade. V: D. BERTAUX (ur.), *Biography and Society: The life history approach in the social sciences*. Beverly Hills: Sage (169-190).
- I. BERTAUX-WIAME (1981), The Life-History Approach to the Study of Internal Migration. V: D. BERTAUX (ur.), *Biography and Society: The life history approach in the social sciences*. Beverly Hills: Sage (249-266).
- R. BREGER, R. HILL (1998), Introducing Mixed Marriages. V: R. BREGER, R. HILL (ur.), *Cross-Cultural Marriage*. Oxford, New York: Berg (1-32).
- H. G. BROSE (1989), Coping with Instability: The emergence of new biographical patterns. *Life Stories/recits de vie*, 5: 3-25.
- M. BURGOS (1989), Life Stories, Narrativity, and the Search for the Self. *Life Stories/recits de vie*, 5: 29-38.
- M. CATANI (1981), Social-Life History as Ritualized Oral Exchange. V: D. BERTAUX (ur.), *Biography and Society: The life history approach in the social sciences*. Beverly Hills: Sage (211-222).
- G. A. CRETZER (1990), Intermarriage Between »White« Britons and Immigrants from the New Commonwealth and Pakistan. *Journal of Comparative Family Studies (Special Issue: Intermarriage)*, XXI, 2: 227-238.
- A. DE CAMARGO (1981), The Actor and the System: Trajectory of the Brazilian political elites. V: D. BERTAUX (ur.), *Biography and Society: The life history approach in the social sciences*. Beverly Hills: Sage (191-202).
- C. DELCROIX, A. GUYAUX, E. RODRIQUES (1989), Le mariage mixte comme rencontre de deux cultures. *Life Stories/recits de vie*, 5: 49-63.
- N. K. DENZIN (1978), *The Research Act*. New York: McGraw Hill.
- (1981), The Interactionist Study of Social Organization: A note on method. V: D. BERTAUX (ur.), *Biography and Society: The life history approach in the social sciences*. Beverly Hills: Sage (149-168).
- N. K. DENZIN, Y. S. LINCOLN (1998), *Strategies of Qualitative Inquiry*. California, London, New Delhi: SAGE Publications.
- H. DONNAN (1990), Mixed Marriage in Comparative Perspective: Gender and power in Northern Ireland and Pakistan. *Journal of Comparative Family Studies (Special Issue: Intermarriage)*, XXI, 2: 207-225.
- J. DRACHSLER (1921), *Intermarriage in New York City*. New York: Faculty of Political Science of Columbia

University.

- G. ELDER (1981), History and the Life Course. V: D. BERTAUX (ur.), *Biography and Society: The life history approach in the social sciences*. Beverly Hills: Sage (77-115).
- F. FERRAROTTI (1981), On the Autonomy of the Biographical Method. V: D. BERTAUX (ur.), *Biography and Society: The life history approach in the social sciences*. Beverly Hills: Sage (19-28).
- I. GORDON (1964), *Intermarriage: Interfaith, Interracial, Interethnic*. Boston: Beacon Press.
- B. HOLLINGSHEAD (1950), Cultural Factors in the Selection of Marriage Mates. *American Sociological Review*, 15, oktober: 619-627.
- M. HUTTER (1990), Introduction. *Journal of Comparative Family Studies (Special Issue: Intermarriage)*, XXI, 2: 143-150.
- M. KANDIDO-JAKŠIĆ (1999), Ethnically-Mixed Marriages and Social Distance Towards Members of Some Ex-Yugoslav Nations. *Sociologija*, XLI, 2: 102-122.
- KINGSLEY (1941), Intermarriage in Caste Societies. *American Anthropologist*, let 43: 376-395.
- M. KOHLI (1981), Biography: Account, text, method. V: D. BERTAUX (ur.), *Biography and Society: The life history approach in the social sciences*. Beverly Hills: Sage (61-76).
- Z. KUSA (1992), Aspirations for Social Advance in Slovakia Peasant Families. V: *Sociological Uses of Life Stories and Family Genealogies (International Workshop, 17-23 Avgust 1992)*. Latky: Institute for Sociology, Slovak Academy of Sciences (35-62).
- M. M. MCCALL (1989), The Significance of Storytelling. *Life Stories/recits de vie*, 5: 39-48.
- R. K. MERTON (1941), Intermarriage and the Social Structure: Fact and theory. *Psychiatry*, 4: 361-374.
- B. MESEC (1998), *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- M. MILES (1997), Towards a Methodology for Feminist Research. V: M. HAMMERSLEY (ur.), *Social Research, Philosophy, Politics and Practise*. London, Newbury Park, New Delhi: SAGE, The Open University (64-82).
- A. MILIĆ, E. BERKOVIĆ, R. PETROVIĆ (1981), *Domaćinstvo, porodica i brak u Jugoslaviji*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu.
- J. M. MORSE (1998), Designing Funded Qualitative Research. V: N. K. DENZIN, Y. S. LINCOLN (ur.), *Strategies of Qualitative Inquiry*. California, London, New Delhi: SAGE Publications (56-85).
- H. MUHSAM (1990), Social Distance and Asymmetry in Intermarriage Patterns. *Journal of Comparative family Studies*, XXI, 3: (307-324).
- M. A. PARKMAN, J. SAWYER (1967), Dimensions of Ethnic Intermarriage in Hawaii. *American Sociological Review* 32, 4: 593-607.
- Y. PEREZ, R. SCHRIFT (1978), Intermarriage and Interethnic Relations: A comparative study. *Ethnic and Racial Studies*, 1, 4: 428-451.
- R. PETROVIĆ (1986), Ethnically Mixed Marriages in Yugoslavia. V: *Sociologia: Journal of Sociology, Social Psychology and Social Anthropology (Special Issue Prepared for X. World Congress of Sociology New Delhi, 18-23th August, 1986)*. Beograd: Publication of the Yugoslav Sociological Association (229-239).
- J. A. PRESTON (1987), Millgirl Narratives: Representations of class and gender in nineteenth-century Lowell. *Life stories/recits de vie*, 3: 21-30.
- T. RENER (1996), Avto/biografije v sociologiji in v ženskih študijah. *Teorija in praksa*, 33, 5: 759-763.
- J. P. ROOS (1987), From Farm to Office: Family, self-confidence and the new middle class. *Life Stories/*

recits de vie, 3: 7-20.

- J. P. ROOS (1989), *The Text and the Life: An introduction to Martine Burgos's research. Life stories/recits de vie*, 5: 27-28.
- D. SILVERMAN (ur.) (1997), *Qualitative Research: Theory, method and practice*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- L. STANLEY (1996), O avto/biografijah v sociologiji. *Teorija in praksa*, 33, 5: 764-774.
- J. SZCZEPANSKI (1981), The Use of Autobiographies in Historical Social Psychology. V: D. BERTAUX (ur.), *Biography and Society: The life history approach in the social sciences*. Beverly Hills: Sage (225-234).
- I. ŠTRUKELJ (1986), *Mešani zakoni: Sociološke in socialno-psihološke razsežnosti narodne eksogamije in jezikovne heterogamije (Raziskovalno poročilo)*. Ljubljana: Inštitut za sociologijo.
- W. I. THOMAS, F. ZNANIECKI (1918-21), *The Polish Peasant in Europe and America: Monograph of an immigrant group*. Boston: The Gorham Press.
- P. THOMPSON (1981), Life Histories and the Analysis of Social Change. V: D. BERTAUX (ur.), *Biography and Society: The life history approach in the social sciences*. Beverly Hills: Sage (289-306).